

Úterý 22. února 1927. Besední dům. O půl 20. hodině.

Z cyklu historických koncertů

Část I.

<p>I. <i>V. J. Tomášek</i>: Na vlast.
 <i>Fr. W. Tuček</i>: Na západě.
 <i>Fr. Gregora</i>: Drotářik.
 <i>Josef Slavík</i>: Má otčina.
 <i>A. Jelen</i>: Dlouho buď zdrav!</p> | <p>II. <i>N. J. Škroup</i>: Lovecká.
 <i>L. E. Měchura</i>: Zastaveníčko.
 <i>J. P. Martinovský</i>: Snadná rada.
 <i>B. Kittl</i>: Lechtivá otázka.
 <i>A. Vogl</i>: Cikáni.</p> |
|--|---|
- III. *E. Vašák*: Píseň slovanského plavce.
H. K. Vojáček: Teď mocný vane světem duch.
J. L. Zvonař: Šumí Labe dolem plání.
V. J. Veil: Na Prahu.

Dirigent: prof. Vil. Steinmann. Sólista: A. Koreček, člen OPUS.

Ceny míst: sedadla 6 až 10 Kč, k stání 1 až 3 Kč.

Předprodej v hudebním nakladatelství O. Pazdírek, Brno, Česká 32.

DUCH ČESKÉ VLASTENECKÉ ROMANTIKY.

Soustavné úsilí českých skladatelů, z něhož vzešly první naše písně umělé i zajímavé náběhy ke zpěvu sborovému, souvisí od počátku co nejtěsněji se snahami a směry domácího básnictví; vždyť právě v době romantické se projevovalo odvčké bratrství poesie a hudby důrazněji a důvěrněji než kdy jindy a to stejně v Čechách jako za hranicemi.

Přátelství takových dvojic, jakými byli typický český kantor J. J. Ryba s prvním básnickým organisátorem českým A. J. Puchmajerem, hudební vládce pozdní rokokové Prahy V. J. Tomášek s náčelníkem starožitnické romantiky české V. Hankou, skvělý dirigent a skladatel Fr. Škroup s jemnoduchým lyrikem a kritikem J. K. Chmelenským, nebylo pouhou nahodilostí: tu setkávali se v dorozumění i součinnosti duchové příbuzných snah a cílů, posvěcených týměž kultem vlastenectví, někdy národně jazykového, jindy spíše jen místního se zřejmě pražským přízvukem. Ježto hudba, jmenovitě v tehdejší pomozartovské Praze, měla ráz spíše mezinárodní, připadl literátům úkol, aby probouzeli ve svých hudebních přátelích smysl národní: nejprve jim ukazovali k domácím látkám, pak se snažili zaujmouti je pro studium a napodobení lidových písní, konečně je nutili, aby se zamyslili nad skutečně českým duchem i ve svém umění.

Šťastné působení podnětného a rušného Hanky na sebevědomého konservativce Tomáška bylo jenom dočasné a znamená v mnohostranné činnosti „starého pána z Malé strany“ pouhou epizodu. Zato Josef Krasoslav Chmelenský zasáhl mocně a trvale organisátorským svým činem, v němž se pojily tři složky: básnická tvořivost lyrikova, bezpečný vkus hudebního znalce i teoretika a soustavný zřetel k potřebám národního celku. Horlivý vydavatel Věnce sdružil skladatele s básníky a postavil je do služeb myšlenky národně obrodné; píseň, inspirovanou hudebně i slovesně lidovým zpěvem, uvedl jako působivého činitele do společenské zábavy probouzející se vrstvy měšťanské. Jemný sentimentalik, jejíž přátelé nazývali básníkem panenským, dovedl

pro český zpěv a pro hodnoty jím oslavované, získati ženy a dívky. Takto nadchází v třicátých letech rozkvět literárně-hudební romantiky české, která se končí vlastně teprve vystoupením Smetanovým; kromě počátků české opery, spojených nerozlučně se jménem Škroupovým, vyznačují tuto naši literárně-hudební romantiku i první snahy o umělou českou píseň, ať jednohlasou ke kytarě neb spinetu, ať čtyřhlasou, později tak populární.

Bylo by stejně neúplné jako nesprávné, kdybychom řekli, že básnictví naší české vlastenecké romantiky poskytlo hudebníkům své doby pro jejich písně jenom texty. Dalo jim kromě nich ještě dva další významné dary: umělecké východisko teoretické a celkové ovzduší citové.

Hlavní tvůrčí zásadou, kterou se spravovali skorem všichni hudebníci této doby, bylo přesvědčení, že píseň jest tím dokonalejší, čím se více blíží zpěvu lidovému; nebyla to vlastně zásada tvůrčí, nýbrž naopak stanovisko napodobitelské, nesamostatné, neindividuální. Do hudby bylo však přeneseno z básnické krasovědy, kde nohsledové Herderovi a Brentanovi postavili lidovou píseň za vzorný typus písňového umění vůbec: pro duchy opravdu tvůrčí, jakými byli Čelakovský neb Erben, znamenalo to lidovou píseň osobitě prožiti a přetvořiti, kdežto epigoni se spokojovali zevní, povrchní, snadnou a líbivou imitací. Omyl básníků došel u hudebníků ještě stupňování.

Od básníků převzali jejich hudební druhové také celé citové ovzduší, z něhož temení píseň. Duševní vlastní romantické poesie jest stále rozechvění, které se zmocňuje jednotlivce ve styku s přírodou, aby se stupňovalo v důvěrném vztahu k milence neb k příteli a aby došlo vyvrcholení ve společenských kroužcích, zachvácených blahým vědomím souhlasu a jednoty. Takto se mění samotářská romantika, jíž jsme zavázáni za vytvoření nejčistších děl lyrických, postupně v romantiku společenskou, tak plodnou právě pro písňovou produkci a úspěšnou i při buditeltské propagandě: hromadné city jako národnost a slovanství, kultura minulosti a jazyka, přátelství a krajanství hoví nejlépe tomuto ovzduší, kde jednotlivce umlčuje pochybnost kritické soudnosti a kam se neodvází myšlenka závažnější.

Texty, k nimž sahalí čeští komponisté od Ryby po Zvonaře a od Jelena po Gregoru, nenáleží k vrcholům našeho předbřeznového umění slovesného; naopak dostává se v nich slova du-

chům třetího, čtvrtého řádu ve způsobě Hankově nebo Pickově, kdežto s opravdovými tvůrci, jakými byli Čelakovský neb Mácha, se mezi autory těchto textů vůbec nesetkáváme. Velký básník vyslovuje svou lyrikou osobní pravdu svého srdce, ale tito hudební skladatelé hledali slova, jimiž by bylo vyjádřeno citění hromadné, duch průměru, běžná společenská konvence. I byli jim drobní epigoni skutečných mistrů nejvíce po chuti, ať věnčili nejotřelejšími obrazy nasládlé sentimentální krajinky, ať do nich zasazovali romantické skupiny cikánů, lovců, plavců, ať tesknili s domovem elegickým a hřímali o jeho slavné minulosti. Většina veršů těmito komponisty zhudebněných, i když jest podepsána významnějšími jmény na př. A. Balcárka neb A. V. Šmilovského, působí oddělena od své melodie, trapně, ano i směšně, a literární historik, sebeshovívavější, nepřipustí, že jsou sourodým výrazem tehdejšího národního citění. Jsou spíše jeho náznakem, ale, okřídleny hudbou, uvolňovaly i v pěvcích i v posluchačích své doby ony hromadné city, jimiž společenský průměr období předbřeznového trpně a obdivně doprovázel myšlenkové výboje a mravní heroismy skutečných vůdců národního našeho obrození.

Arne Novák.